Het leven van de gifmengster Hester Rebecca Nepping (1774-1812)

Gerechtelijk vooronderzoek naar een vergiftiging

Direct na het overlijden van Jan Brummelkamp op 11 november 1811 liet de rechter een onderzoek instellen naar zijn dood. Aanleiding waren de geruchten over vergiftiging die in zijn woonplaats Wijk bij Duurstede de ronde deden. De apotheker en de chirurgijn onderzochten de maagsappen van het slachtoffer en troffen bij herhaling een knoflookachtige geur aan, die duidde op de aanwezigheid van arsenicum.

Ter verificatie werd de maaginhoud van het slachtoffer onderzocht door een professor te Utrecht. Ook hij kwam tot de conclusie dat de maag arsenicum bevatte. De weduwe van Brummelkamp, Hester Rebecca Nepping, haar minnaar Gerrit Verkerk en haar dienstbode Adriana van Rijswijk werden gearresteerd. Gerrit Verkerk moest te voet vanuit Wijk bij Duurstede naar Amersfoort gaan. De weduwe en haar dienstbode gingen van hun woonplaats per wagen naar het maison d'arrêt (huis van bewaring) te Amersfoort. Hier werden zij verhoord. Op 15 januari 1812 werden zij naar het maison d'arrêt te Amsterdam overgebracht. Van hier uit werden zij op 5 maart 1812 in andere gevangenissen in de stad vast gezet. Hester en haar dienstbode werden in het nieuwe spinhuis of werkhuis opgesloten aan de Plantage (Roetersstraat). Gerrit Verkerk werd overgebracht naar het rasphuis of werkhuis aan de Heilige Weg.

ANNABELLE MEDDENS-VAN BORSELEN

De eerste jaren van Hester en Jan Brummelkamp

Hester Rebecca Nepping was gedoopt op 9 oktober 1774 in de Amstelkerk te Amsterdam. Zij was de dochter van Johannes Nepping en C. Schram. Zij ging op 4 april 1794 in ondertrouw te Amsterdam met de tien jaar oudere Jan Brummelkamp. Hij was geboren in Loenen op de Veluwe en woonde in Amsterdam op de hoek van de Jodenbreestraat en het Rapenburg. Hester Rebecca woonde voor haar huwelijk in de Muiderstraat bij het Plantagehuis. Hij had een 'rijkbeklante tabaksaffair' en was naar inschatting van de ouders meer dan een gewoon goede kostwinner. Tegen de verwachting van haar ouders in 'neigde het huwelijk tot tweedracht, koelheid, wederzijdse minachting en tot overheersing van de kant der vrouw en onderwerping van de man. In haar gemoedstoestand was een grote vinnigheid van welke man en kinderen veel geleden hebben. Zij had haar man een aantal malen ook stevig geslagen'. Jan Brummelkamp raakte aan de drank, zijn tabakszaak werd verliesgevend en hij maakte veel schulden. Hester was verkwistend en ontrouw. Ze besloten om Amsterdam te verlaten en te verhuizen naar Loenen aan de Vecht. Binnen een half jaar vertrokken zij naar Hilversum waar hij een nieuwe tabakszaak opende. Hier bleven zij niet lang wonen en zij vestigden zich in het plaatsje Hal bij Zutphen, waar hij drie jaar in een papiermolen werkte. Zij kregen in de periode 1795-1804 negen kinderen, waarvan er vijf in leven bleven. Na het verkrijgen van een erfenis van een overleden tante van Hester vestigden zij zich rond 1808 in haar woning in de Volderstraat in Wijk bij Duurstede. Brummelkamp kocht daar een papierververij. Aanvankelijk ging het met het gezin in financieel opzicht goed en werkte Brummelkamp hard. Toen de erfenis op was gemaakt en Brummelkamp weer tot overmatig drankgebruik overging, verviel het gezin opnieuw in armoede. Gouden horloges en andere sieraden moesten naar de lommerd gebracht worden.

Kostgangers

Om extra inkomsten te verwerven besloot het echtpaar in mei 1810 om kostgangers in huis te nemen. Met een echtpaar sloten zij op 22 april 1811 een overeenkomst bij de notaris af, waarbij de 83-jarige Reinier Berenburg ƒ 3000,- beloofde aan zijn hospes om daar voor hem en zijn 67-jarige vrouw tot aan hun dood te onderhouden. Bij het overlijden van een van hen zouden zij ook geld uitgekeerd krijgen. Ondertussen bleek de vrouwelijke kostgangster zich als een aller onaangenaamste en ondragelijke vrouw te ontpoppen. Het dienstmeisje, Adriana van Rijswijk, ook wel Jaane genoemd, dat sinds februari 1811 bij de Brummelkamps in dienst was gekomen, kon deze dame 'die zeer ongemakkelijk van humeur was en nu en dan bijzonder ontevreden' ook nauwelijks verdragen en had een idee. Zij stelde voor de oude vrouw te vergiftigen en zei tegen haar bazin dat dit nooit uit zou komen. Zij vertelde dat zij anderhalf jaar geleden te Kuilenborg (Culemborg) een herbergier had vergiftigd en dat dit nooit was uitgekomen. Naderhand is hier een onderzoek naar ingesteld. Adriana bleek inderdaad bij een herbergier gewerkt te hebben, maar deze was nog in leven. Hester Nepping en haar

Het nieuwe werk- en spinhuis aan de Plantage (Roeterstraat) te Amsterdam, waar Hester Nepping en haar dienstbode in 1812 gevangen zaten. Het spinhuis was in 1812 in gebruik als maison de justice. (Rijksarchief in Noord-Holland, Provinciale Atlas, Amsterdam 123)

dienstbode klaagden vervolgens tegenover anderen over ratten in huis. Adriana ging op 2 september 1811 bij de apotheker Jan Louis Verbeek in Wijk bij Duurstede, onder voorwendsel dat zij gif nodig hadden om de ratten te bestrijden, een stuiver rattenkruit kopen. Bij de Brummelkamps was het de gewoonte 's middags en 's avonds een warme maaltijd te gebruiken. Meneer Berenburg echter at 's avonds nooit warm eten en nam een boterham met een glas wijn. 's Middags kreeg de oude dame rode kool als maaltijd geserveerd. Hester Nepping bestrooide het eten met wat rattenkruit. Hier at mevrouw Berenburg slechts een paar hapjes van. 's Avonds besloot de meid nog een poging te ondernemen en maakte een zoete appelmelk voor haar klaar. Hier werd de rest van het rattenkruit ingedaan. Alhoewel zij de melk niet in zijn geheel op dronk, werd zij dezelfde avond misselijk, benauwd, kreeg stuiptrekkingen en stierf. Als beloning kreeg de meid van haar werkgeefster kleding van de overledene. Tevens beloofde Hester haar dat zij een geschenk zou ontvangen als zij geld had ontvangen.

Een vorig dienstmeisje Johanna Hendrica Hardon, die tot augustus 1811 bij hen in dienst was geweest, verklaarde dat zij ook klaagde over het slechte humeur van de vrouwelijke kostgangster. Haar werkgeefster had tegen haar gezegd dat zij juffrouw Berenburg maar moest laten voortknorren. In december 1810 was de vrouw des huizes echter van plan geweest de oude vrouw te vergiftigen met verf. Zij gaf de verf aan het dienstmeisje om door het eten van de vrouw te doen. Het dienstmeisje gooide de verf weg en deed een eidooier door het eten en verijdelde hiermee de dood van de vrouw.

Minnaar Gerrit Verkerk

Acht dagen na de dood van mevrouw Berenburg moest het dienstmeisje Jaane weer rattenkruit halen. Zij vertelde de apotheker nogmaals dat zij het arsenicum nodig had om een einde te kunnen maken aan de rattenplaag en overlegde een geschreven briefje van haar werkgeefster. Hester beloofde haar een zilveren beugeltas als dank voor haar hulp. Hester wilde nu het rattenkruit gebruiken om haar man te vermoorden. Sinds enige tijd leefde zij 'in een schandelijk overspel'

Het leven van de gifmengster Hester Rebecca Nepping (1774-1812)

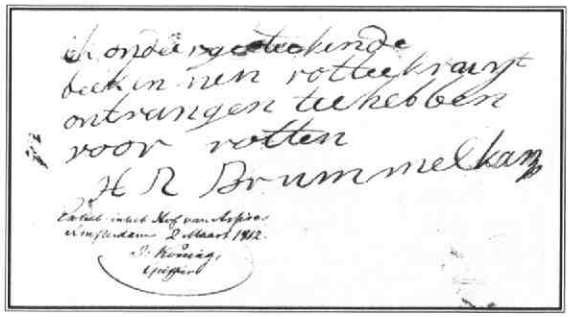
met Gerrit Verkerk met wie zij wilde gaan trouwen. Gerrit was bode op het stadhuis en notarisklerk. Zij hadden elkaar bij haar thuis ontmoet, toen hij gekleurd papier kwam knippen voor het huwelijk van de notariszoon. Gerrit woonde tegenover hun huis en kwam sinds september 1811 dagelijks bij hen over huis. Adriana van Rijswijk verklaarde dat tussen mevrouw Brummelkamp en Gerrit Verkerk een ongeoorloofde verkering heeft plaats gehad. Zij merkte op dat mevrouw Hester Brummelkamp: 'telkens gelegenheid zocht om met Verkerk alleen te zijn en dat zij hem meer dan eens 's morgens zeer vroeg uit het huis heeft zien komen, zonder dat zij hem had zien ingaan. Dat dit plaats had wanneer Brummelkamp om zijn affaires uit de stad was. Voorts vertelde zij, dat zij dikwijls gezien heeft dat terwijl Brummelkamp, die sterk aan de drank was, 's middags sliep en dat zijne huisvrouw en Verkerk met gesloten deuren bij elkander waren en dat zij uit hoofde van hare suspicie na de verwijdering van beiden, het in de kamer staande bed naziende, hetzelve door twee personen beslapen vond en tevens meermalen de blijken van vleeselijken conversatie in het bed gevonden heeft. Gelijk zij ook eenmaal een hemd van Verkerk, dat zij aan het merk kende, onder ander goed van vrouw Brummelkamp aan vrouw Van Rhijn om te wassen gegeven hebbende, op een tijd dat vrouw Brummelkamp de maandelijkse zuivering had. Dat hetzelve hemd van Verkerk ook daar mede besmet gevonden heeft, waar om de waschvrouw dat hemd in drift aan stukken gescheurd heeft'. De wasvrouw verklaarde later dat zij bij het sorteren van het wasgoed het hemd van Verkerk had opgemerkt en vroeg aan de dienstmeid van wie dit was en hoe die vlekken er opgekomen waren. Nadat het dienstmeisje het had uitgelegd, reageerde de wasvrouw met: 'Ziet zoo een dondersche hoer eens aan'. Later hoorde zij dat mevrouw Brummelkamp deze conversatie gehoord had, toen zij op het 'secreet' zat. Hester vertelde later in de gevangenis dat: 'deze minnarij was iets meer dan lichaamsliefde, zo dat zij niet tevreden was met het genot van vleselijke wellust, welke gelegenheid anders in het huis van de beheersten en dikwijls onbekwame man, genoegzaam en onbelemmerd waren'. Uit de getuigenverklaringen blijkt dat de 'minnarij' niet ongemerkt aan de bewoners van het huis en de inwoners van Wijk bij Duurstede voorbij ging. Johanna (Naatje) Elsmeijer, een dertienjarig weesmeisje, dat door het aalmoezeniershuis te Amsterdam als dienstmeisje bij de Brummelkamps geplaatst was, legde in een verklaring vast: 'dat zij in gezelschap met de juffrouw Jaan en Gerrit Verkerk de juffrouw dikmaals had horen zeggen van haar man, 'ik wouw dat den donder maar dood was en dat hij maar op zijn dode rug lag. Dat zij ook gezien heeft dat Gerrit Verkerk bij de juffrouw in de kamer zittende het ligt uitblies en op haar schoot ging zitten en haar dikwijls kuste, dat zij meermalen door de reet van de deur loerende gezien heeft dat Gerrit Verkerk aan juffrouw Brummelkamp de rokken opligte en op haar ging liggen'. Zij verklaarde tevens dat Gerrit Verkerk dikwijls 's nachts aldaar in huis bleef en dat 's morgens vroeg door de achterdeur werd uitgelaten. In oktober 1811 kregen de Brummelkamps ruzie over de verkering met Gerrit. Jan Brummelkamp zei tegen Gerrit dat hij niet langer welkom was en Gerrit kwam enige dagen niet op bezoek. Gerrit verklaarde zijn afwezigheid later dat: 'wetende dat zijne verkeringen daar aan huis ongenoegen zoude baren'. Hester schreef hem na enige tijd een briefje, dat door het dienstmeisje afgegeven werd. In het briefje stond: 'Lieve Gerrit, ik mag je bidden om godswil, blijf dog niet weg. Doe mij geen meer verdriet nog chagrijn aan. Ik heb hem tevreden gesteld. Maar om een uur zal ik je verwachten. Gij zijt mijn troost en geluk'. Gerrit kwam hierna weer dagelijks bij de Brummelkamps over huis.

Echtgenoot in een verbeterhuis?

Hester Nepping wilde op een of andere manier van haar man af komen. Zij ging in september 1811 naar Amersfoort en Utrecht om hierover juridisch advies in te winnen. Aanvankelijk zou zij met de notaris De Jonge van Schaick en Gerrit Verkerk meegaan, die ook naar Amersfoort moesten reizen, maar uiteindelijk ging zij alleen met Gerrit Verkerk mee. Zij informeerde hoe zij haar man in Utrecht vast kon laten zetten en of zij een echtscheiding kon aanvragen op grond van zijn overmatig drankgebruik. Zij kreeg te horen dat je tegen betaling familieleden, die wangedrag vertoonden, kon laten opsluiten in een zogenaamd verbeterhuis. Opsluiten in een verbeterhuis zou ƒ 150,- kosten. Voor deze suggestie van het verbeterhuis had Hester echter geen geld. Later vertelde zij aan haar dienstmeisje, dat zij bij haar terugkeer uit Amersfoort op de drempel van haar huis een briefje had

gevonden, waar in haar man Jan Brummelkamp gewaarschuwd werd, dat zijn vrouw met Verkerk naar Amersfoort was geweest om hem te laten vast zetten. Wie het briefje geschreven heeft, is niet bekend. Het dienstmeisje Adriana van Rijswijk kon het niet geweest zijn, aangezien die niet kon schrijven.

Eerste poging tot vergiftiging van echtgenoot

Briefje van Hester Rebecca Nepping, echtgenote van Jan Brummelkamp, waarin zij verklaart rattenkruit te hebben ontvangen. (Rijksarchief in Noord-Holland, archief Hof van Assisen te Amsterdam, inv. nr. 79)

Hester klaagde meermalen over het gedrag van haar man bij haar minnaar Gerrit Verkerk. Deze had een keer gereageerd met de woorden: 'geef den blixem rattenkruit'. Uiteindelijk koos Hester met de hulp van haar dienstmeisje voor deze oplossing. Het dienstmeisje Jaane hield het rattenkruit, dat gestopt was in een klein suikerpotje van Japans porselein, onder haar beheer. Zij wist dat Jan Brummelkamp 's morgens naar de zolder ging waar het papier lag opgeslagen om daar te drinken uit een verstopte jeneverfles.

Veertien dagen voor zijn dood mengde zij wat rattenkruit in deze jeneverfles en bracht hem weer terug naar de zolder. Een deel van de vergiftigde drank goot zij over in een klein flesje, dat zij in de keuken opborg. Die avond liep Jan Brummelkamp bij zijn thuiskomst naar zolder om jenever te drinken. De drank smaakte echter niet en hij hield de fles tegen het kaarslicht. De drank zag er enigszins troebel uit en hij zei: 'het lijkt wel suiker te wezen, maar het smaakt toch niet zoet'. Hij ging naar de keuken om het andere flesje jenever te pakken, dat ook met gif vermengd was. Ook dit hield hij tegen het licht en gooide de inhoud van beide flessen leeg in de gootsteen. Na het drinken van een paar slokken werd hij toch ziek. Hij klaagde dagen lang over misselijkheid, lusteloosheid, benauwdheid en kramp in zijn borst en maag. Inmiddels was de vader van Hester, Johannes Nepping bij hen ingetrokken. Hij was oud, ziekelijk en 'niet wel bij zinnen' en moest gevoerd worden. Hij overleed plotseling op 8 november van dat jaar op 79-jarige leeftijd.

Tweede poging tot vergiftiging van echtgenoot

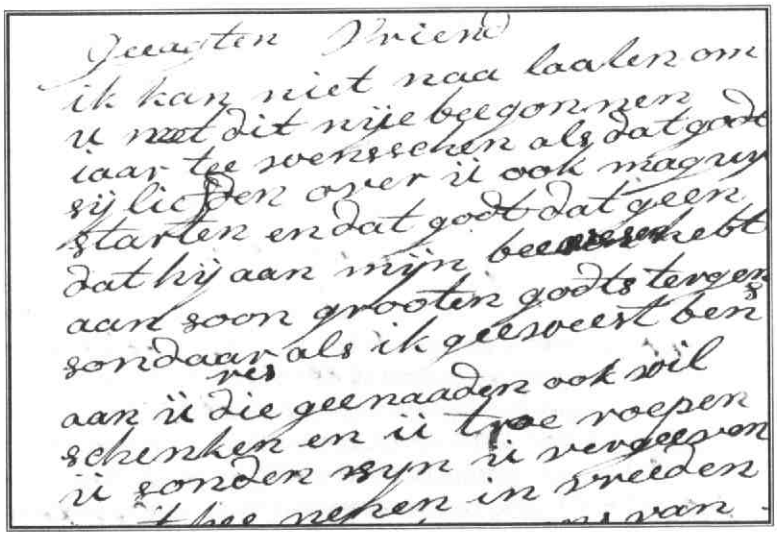
Gerrit Verkerk vernam kort hierna van de moord op Elisabeth Berenburg en de poging om Jan Brummelkamp naar de andere wereld te helpen. Hij stampte op de grond en zei dat zij het niet goed hadden gedaan en dat het uit zou komen en dat zij het niet in de jenever hadden moeten stoppen, maar in het eten. Hij beloofde nieuw rattenkruit te kopen. Op zondag 10 november stapte Gerrit Verkerk 's middags naar de chirurgijn Herman Jozeph van den Berg en vroeg hem om rattenkruit teneinde de wandluizen te kunnen verdrijven. De chirurgijn verwees hem naar de apotheek. Gerrit vroeg of hij het spul voor hem wilde halen. Aan het einde van de middag kon hij het gif ophalen in de herberg bij Van Viegen. 's Avonds bracht hij het rattenkruit bij Hester Nepping en bleef daar eten. Hester zei tegen haar dienstbode: 'daar heb ik het rattenkruit al, nu zullen wij den blixem vergeven en maken dat hij morgen dood op zijn rug ligt'. Samen met Adriana maakte zij wat eten klaar voor haar echtgenoot. 's Middags at hij spinazie, ossevlees en aardappelen, nu kookten zij gort met pruimen en een saus van boter, azijn en siroop voor hem. Hierover strooide Hester een eetlepel arsenicum. Het dienstmeisje bracht het bord met eten naar haar baas. Hij at het helemaal op en vond het zo lekker dat hij het bord zelfs met zijn lepel helemaal schoon maakte.

's Nachts kreeg Jan Brummelkamp last van misselijkheid, moest veel braken, kreeg diarree en had zware pijnen in zijn onderlijf en stierf.

Nog een geval van vergiftiging?

Nadat de rechter van Wijk bij Duurstede sectie had laten plegen op het lichaam van Jan Brummelkamp, verzocht de keizerlijke procureur te Amersfoort om een gerechtelijk onderzoek naar de dood van Elisabeth Berenburg-Vinjole, voormalige kostgangster van de familie Brummelkamp en Johannes (Jan) Nepping, vader van Hester Nepping. Sectie wees uit dat ook deze twee mensen aan arsenicum overleden waren. Op 9 januari 1812 schreef de vrederechter van Wijk bij Duurstede dat in 1797 nog iemand onder verdachte omstandigheden bij de familie Brummelkamp overleden was. Het echtpaar woonde toen nog in Amsterdam en kreeg bezoek van een oom van Hester, de heer Tieleman Cornelis Beckeringh, hoofdofficier van Wijk bij Duurstede, die bij zijn nicht kwam logeren. Zij beklaagde zich bij hem over haar beroerde financiële situatie. Hij probeerde haar gerust te stellen door te zeggen dat hij haar in zijn testament

Het leven van de gifmengster Hester Rebecca Nepping (1774-1812)

Brief van Hester Nepping aan haar minnaar Gerrit Verkerk, geschreven vanuit de gevangenis, begin januari 1812 (Rijksarchief in Noord-Holland, archief Hof van Asssisen te Amsterdam, inv. nr. 79)

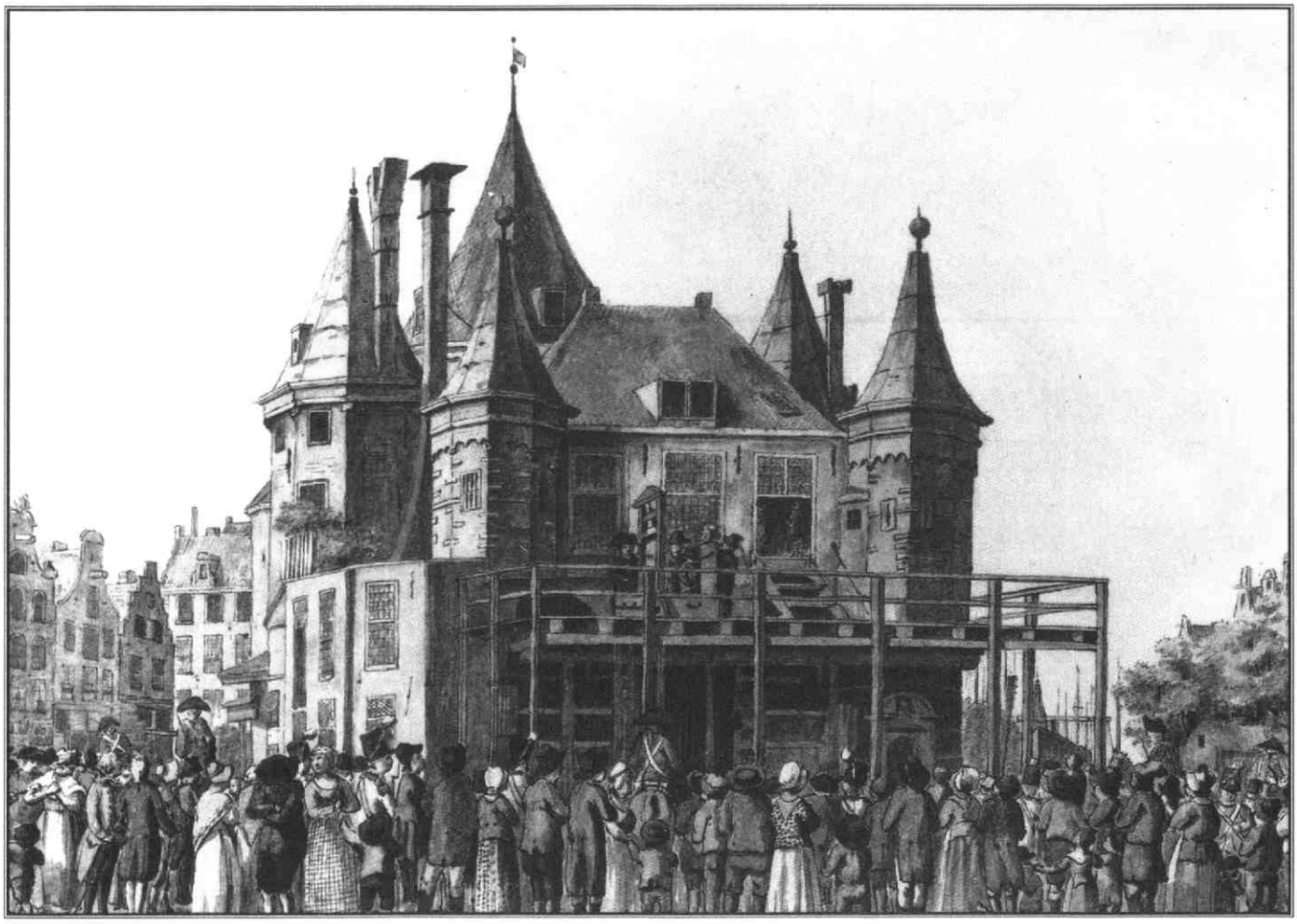
bedacht had. Diezelfde nacht op 17 juli 1797 stierf hij aan een slijmberoerte. Of Hester Nepping haar oom heeft vermoord, is niet bekend.

Gevangengenomen

Hester Rebecca Nepping en Adriana van Rijswijk werden beschuldigd op 20 januari 1812 van moord op Elisabeth Berenburg-Vinjole en Jan Brummelkamp. Gerrit Verkerk werd beschuldigd van medeplichtigheid aan de moord op Jan Brummelkamp. Aanvankelijk ontkenden alle drie de beschuldigingen. Adriana van Rijswijk viel het eerst door de mand. Toen zij bekend had, werden de twee anderen geconfronteerd met haar antwoorden. Uiteindelijk konden zij niet blijven ontkennen en bekenden ook. In januari 1812 verklaarde Hester dat zij een 'groot berouw van die daad had, doch dat de meid het haar aangeraden had en het eten op het rattenkruit gestrooid had, want dat zij anders op dat denkbeeld niet zoude zijn gekomen'. In het procesdossier zitten nog enkele brieven van Hester die zij vanuit de gevangenis schreef aan verschillende personen. Aan haar 15-jarige zoon Jan vroeg zij onder andere om extra kleding, schreef zij over het gekregen voedsel van hem en informeerde zij naar haar andere kinderen. Zij had vijf kinderen: de in Amsterdam geboren Cornelia Rebecca (16), Jan (15), Hendrik (13), Jacobus (14) en de elders geboren Elizabeth (7). Voorts schreef zij naar Gerrit Verkerk en aan heren van de rechtbank waarin zij jammerde over haar kinderen en pleitte om Gerrit Verkerk niet ter dood te brengen vanwege zijn jonge leeftijd. Zij schreef: 'O, o, sorgt tog voor mijn kinderen die soo veel van haar moeder te kort bennen gedaan. Og staa haar tog bij, hier ontvalt mijn de pen. Soo daar nog moogenlijkheijt is om Verkerk van dee doot te beevrijen, og doet het om sijn jonkheijt'. Zij had haar minnaar in de verhoren zo veel mogelijk gespaard. Zij was geroerd, geschokt en verontwaardigd en vol van bittere spijt, toen hij op de rechtszitting, met verachting naar haar keek en tegen de rechter zei: 'hoe zou ik dat vrouwmens met hare vijf kinderen ooit hebben willen trouwen?'. Hester Nepping kreeg de laatste weken van haar gevangenschap voor haar geestelijke verzorging dominee Willem Broes door de hervormde kerk toegewezen, die haar vele malen bezocht. Zij vertelde hem haar levensverhaal. Hij karakteriseerde haar als iemand met een goed verstand, een snel begrip en een gezond oordeel. Haar voorkomen vond hij vriendelijk en haar manieren beleefd. Hij schreef dat zij op een 'aardige manier wist te bedanken voor de geriefelijkheden welke men haar in haar ongelukkig lot toebracht'. Maar merkte de dominee tevens op: 'er heerste in Hester van kinds af aan een grote onverschilligheid omtrent de moeite en de smert van anderen'.

Vonnis

Hester Rebecca Nepping, ook wel de weduwe Brummelkamp genoemd, Adriana van Rijswijk en Gerrit Verkerk werden ter dood veroordeeld. Zij gingen tegen dit vonnis in beroep bij het Cour de Cassation (hof van cassatie) in Parijs. Het arrest werd in verkorte

vorm gedrukt en in Amsterdam en Wijk bij Duurstede op verschillende plaatsen aangeplakt.
Op 15 juni 1812 kregen zij om zes uur 's morgens te horen dat hun beroep was verworpen. Om 10 uur werden zij naar de St. Anthonieswaag op de Nieuwmarkt overgebracht. Hester werd per wagen overgebracht van de Plantage via de grote Middellaan, door de Muiderstraat, waar zij voor haar huwelijk gewoond had, via de Jodenbreestraat naar de Waag op de Nieuwmarkt, waar de guillotine voor hen gereed stond. Voordat Hester het schavot opstapte, legde zij nog een verklaring af, waarin zij meldde dat zij niet schuldig was aan de dood van haar vader en dat zijn overlijden voor haar een duister stuk was. Om 12 uur werden de 25-jarige dienstbode Adriana van Rijswijk, de 22-jarige Gerrit Verkerk en tot slot Hester Rebecca Nepping, die toen 37 jaar was, onder grote publieke belangstelling, geëxecuteerd.

Bronnen:
Rijksarchief in Noord-Holland, archief Hof van Assisen te Amsterdam, inv.nr. 79
W. Broes, Berigt omtrent het leven, het karakter en de laatste godsdienstaandoeningen van de beruchte vergiftigster Hester Rebekka Nepping met haar medeplichtigen tot de doodstraf veroordeeld om de moord van haar bijwoneresse en haar echtgenoot tot lering en waarschuwing samengesteld. Den Haag 1812.

Literatuur:
S. van Ruller, *Genade voor recht. Gratieverlening aan ter dood veroordeelden in Nederland, 1806-1870.* Amsterdam 1987

Terechtstelling door de guillotine van Hester Rebecca Nepping, Adriana van Rijswijk en Gerrit Verkerk op 15 juni 1812 op de St. Antonieswaag op de Nieuwmarkt te Amsterdam Aquarel van Gerrit Lambrecht (Gemeentearchief Amsterdam, Topografische Atlas)